

շուններու հաջիւնին, կիններու և տղաքնե-
րու աղաղակներուն կը յաջորդէ այրերու
քարկոծումը: Գիւղացիներէն մին խոշոր
դանակ մը առնելով կը խոյանայ Հոբ-
քարտին վրայ, բայց Հոբքարտ իր կարգին
պողպատեայ սուրը քաշելով գիւղացիին
կը զարնէ: Սուրը բարեբախտաբար կը
կոտրի, ու Հոբքարտ իր ընկերոջը հետ
հազիւ կը կարողանայ նահանջել ու վեր-
ջապէս հեռանալ իրենց վրայ տեղացող
քարերու տարափէն ու ապաստանիլ հինգ
մղոն հեռու գտնուող Պագնարայի վանքին
մէջ: Բազէն անշուշտ մնաց իր օրինաւոր
տիրոջ քով:

Անգղիոյ մեծ թագաւորի մը գործած նման
արարքները ցոյց կու տան թէ Հոբքարտ
որքան ալ փորձ ուղղադէտ ու վարչա-
գէտ՝ այնքան ալ կամայական ու յախուռն
բնավորութեան տէր անձ մ'էր:

Հոբքարտ մեռաւ 6 Ապրիլ 1199ին,
երբ զբաղած էր Գալուսի պատերազմով,
որու միջոցին մահացու վէրք մը ստացաւ
թշնամական նետէ մը ու անհոգ գտնուած
զայն պատշաճօրէն դարմանելու:

Գալուսի դղեակը (Նորմանտիոյ մէջ)
գրաւուելէ վերջ՝ զայն պաշտպանող 138
զինուորները կախաղան բարձրացան: Հո-
բքարտին մահացու նետ արձակողը Պեր-
դրանդ Տը Կուրտօն կը կոչուէր: Հոբքարտ
վեհանձնօրէն ներքեց Պերդրանդին՝ ու երբ
իմացաւ զինքը նետահար ընկուն շար-
ժառիթը՝ կեանքն ալ շնորհեց անոր: Պեր-
դրանդ Հոբքարտի մեռած պահուն քա-
ջութիւնը ունեցած էր յայտնելու թէ զինքը
նետահարելուն պատճառը իր հօր վրէժը
լուծելու ուխտն էր, որ ժամանակին սպա-
նուած էր բուն իսկ Հոբքարտի ձեռքով:
Կ'ըսուի թէ Պերդրանդ, թագաւորին մա-
հէն վերջ սպաննուեցաւ Հոբքարտի զի-
նուորներէն: Հոբքարտ թագուեցաւ իր իսկ
փափաքով՝ Ֆօնթեվրօլթի (Fontevrault)
Եկեղեցւոյն մէջ, իր հօր գերեզմանին քով,
6 Ապրիլ 1199ին:

Իր թագունին, Պերենկարիա, մեռաւ
1230ին:

Ժէ դարուն, Հոբքարտին, իր հօր Հեն-

րիկոսին, ու մօր Էլէոնոր թագուհիին ու-
կորները վերցուելով ամփոփուեցան նոյն
Եկեղեցւոյն ուրիշ մէկ անկիւնին մէջ:

Երբ Ֆրանսական կառավարութիւնը
1910ին Եկեղեցին կը նորոգէր, այս ա-
նկնները գտնուեցան:

Հոբքարտին գերեզմանը ճոխ քանդակ-
ներով զարդարուն է, և ունի հետեւեալ
լատիներէն արձանագրութիւնը:

COR RICARDI
REGIS ANGLORUM
COR LEONIS DICTI OBIIT
ANNO MCXCIX

Բարեպատեհ զուգադիպութեամբ մը,
Հոբքարտ «Առիւծասիրտ»-ին ժամանակա-
կից էր Կիլիկիոյ Լեւոն Բ. «Մեծագործ»
թագաւորը, որ իշխանական գահը բար-
ձրացաւ «Առիւծասիրտէն» 3 տարիներ
առաջ ու մեռաւ անկէ 20 տարիներ վերջ,
1186-1219ին:

Կիլիկիոյ մեր անկախութիւնը ծնունդ
առած էր 1080 թուականին Բագրատունի
քաջ իշխան Ռուբէնի յաղթանակներով, որ
խումբ մը հայ կտրիճներով յարձակեցաւ
Տաւրոսի Յունական իշխանութեանց դէմ
ու կարճ ժամանակի մէջ կրցաւ Կիլիկիոյ
բարձրաւանդակը գրաւել ու հիմնել Հայ-
կական նոր հարստութիւն մը որ իր անու-
նով կոչուեցաւ «Ռուբինեան»: Այս նոր
պետութիւնը, Բագրատունեաց թագաւո-
րութեան անկումէն 35 տարիներ վերջ,
Հայ ազգը մեծապէս հրճուեցուց ու ազնիւ
փրցուեցան լայնատարած Տիեզերքին
մէջ պատուոյ տեղը գրաւել տուաւ:

Ռուբէնի յաջորդները հետզհետէ ըն-
դարձակեցին նոր պետութեան սահման-
ները, օժանդակեցին Առաջին, Երկրորդ ու
Երրորդ խաչակրութեանց, ու արժանացան
օտարներու գերագոյն ու անկեղծ գնահա-
տութեանց:

Միջազգային ու քաղաքական օրէնքնե-
րու առընթեր, թագաւոր մը պէտք էր
պսակուէր արքայական օրինաւոր թագով
ու պատշաճ տնօրինութիւններով: Կիլի-

կիոյ մեր իշխանները՝ Ռուբէնէն մինչեւ
Լեւոն Բ. այսինքն ամբողջ 118 տարիներ
«Իշխանապետներ» կը համարուէին, ու ղեռ
արքայական թագը ու ծիրանին կրելու
առիթը ներկայացուած էին իրենց:

Այս իշխանապետներէն ոմանք ի վարձ
այն օժանդակութեանց զոր իրենց մա-
տուցած էին խաչակիրներուն, Եւրոպացի
թագաւորներէն ու ասպետներէն ստացան
«Պարոն Հայաստանի», «Մարքիզ Հայաս-
տանի», ու «Կոմս Հայաստանի» տիտղոս-
ները: Առաջին անգամ Կոստանդին իշխա-
նապետը (Ռուբէնի անմիջական յաջորդը)
կրեց սոյն տիտղոսները:

Ռուբէն մը՝ Լեւոն Առաջինը (1123-
1137), իր աննման քաջութիւններով պատ-
կառելի դարձած էր Եւրոպացիներուն,
որոնք շատ իրաւամբ զինքը կոչեցին «Տաւ-
րոսի Առիւծ»:

Երրորդ մը՝ Լեւոն Առաջինին որդին ու
յաջորդը՝ Թորոս Երկրորդը, (1145-
1168), իր ուղղափառ բացառիկ կարողու-
թիւններու գնով արժանացաւ Մանուէլ
կայսեր շնորհած «Պանթապոս» տիտ-
ղոսին, որ այս առթիւ կայսերական ոսկի
մատանիով կնքուած հրովարտակով մ'ալ
անուանուեցաւ «Կիլիկիոյ օրինաւոր Տէր»:
Այս պարագան շատ բացառիկ արժէք մը
կը ներկայացնէ որովհետեւ Բիւզանդիոնի
կայսրերը պահանջներ ունէին Կիլիկիոյ
վրայ:

Կիլիկիոյ «թագաւոր» ըլլալու պատիւին
արժանացաւ Լեւոն Բ. «Մեծագործը»,
Ռուբէն Ա. էն վերջ հայոց Ռութերդ իշ-
խանապետը, 1198, Յունուար 6, Երեւն-
դեան օրը, որ Տարսնի Սուրբ Սոփիա
Եկեղեցւոյն մէջ օծուեցաւ՝ վեհափառ Տէր
Գրիգոր Ապրիատ կաթողիկոսին ձեռքով, ի
ներկայութեան Մայնցի կայսրընտիր ու
գերմանացուց առաջին գիւնապետ Կոն-
րատոս կարտինալին, Ասորուց պա-
տրիարքին, Յունաց մեծ Մետրապոլիտին,
ու շքեղ և ընտրանի բազմութեան:

Այս թագադրութեան ներկայ էին շատ
մը Արքեպիսկոպոսներ ու Եպիսկոպոսներ,
որոնց մէջէն կարեւորներն էին 8 Արքե-

պիսկոպոսներ ու 8 Եպիսկոպոսներ: Ներ-
կայ էին նաեւ հայ և օտար բազում իշ-
խաններ, որոնց մէջ կը տեսնուէին 44
կարեւոր իշխաններ:

Կարեւոր Արքեպիսկոպոսներն էին հե-
տեւանները (ըստ Սմբատի). Դաւիթ՝ Մամ-
սուեստիոյ, Գրիգորիս՝ Կապնուէի, Յով-
հաննէս՝ Սսոյ, Մինաս՝ Երուսաղէմի, Յու-
սէփ՝ Անտիօքի, Կոստանդին՝ Անարզա-
բայի, Վարդան՝ Լամբրոնի, Ստեփանոս՝
Տարսնի:

Ներկայ ութը մեծ Եպիսկոպոսներն էին
հետեւեալները. Թորոս՝ Սելեւկիոյ, Աս-
տուածատուր՝ Մեծքարին, Յովհաննէս՝
Սանվէլեայ, Գէորգ՝ Անգրիասանց, Կոս-
տանդին՝ Փիլիպոսայ, Ստեփանոս՝ Բեր-
դուսի, Միսիթար՝ Ընկուզտի:

Ներկայ կարեւոր իշխաններն էին հե-
տեւանները. Ատան, Աւոտ, Արեւոյն,
երկու Սմբատ իշխանները, Լեւոն, Սի-
րուհի, երկու Հեռի իշխանները, (որոնցմէ
մին կը կրէր Սեւաստոս մականունը), եր-
կու Սալգարիկ իշխանները, երկու Պաղ-
տիս իշխանները, Ստեփ, Լեւոն ու Գրիգոր
(իւր որդին) իշխանները, Աշոտ, Մանկրի,
Կոստանդին, Ճաւֆրի, երկու Սիմոն իշ-
խանները, Ռուբերտ, Թորոս, Վասիլ,
Գէորգ, Աթաոս, Հիթուս, Դահիշազ, Բա-
կուրան, Վասակ, Տիգրան, Կոստան, Աշին,
ճոսլին, Ռոմանոս, երկու Նիկեփոր իշ-
խանները, Հալկամ, Իսահակ, Միքայէլ,
վարդ, Կեռսակ ու ղեռ շատեր: Թագա-
ւորութենէն առաջ Լեւոն ստացած էր նաեւ
Յունաց Սահակ Բ. Անգեղոս կայսեր կողմէ
ուղարկուած ականակուում ու թանկարժէք
արքայական թագ մը, ու մեծ դրօշ մը
վրան նկարուած պառկած առիւծի մը խոր-
հրդանշանով, ու կայսեր ձեռքով գրուած
թուղթ մը հետեւեալ խորհուրդով.

«Մի զներ գլուխդ Հոովմէն զրկուած
թագը, այլ իմ ուղարկածովս պնդուէ,
որովհետեւ, ո՞վ Մեծ Հայ, դու մեզի (Յու-
նաց) աւելի մօտ ես քան Հոովմին»:

Իր ուղղափառ մեծ յաջողութիւնները
զինքը ճանչցուցին Արեւմուտքի խաչա-

մէջ իկոնիոն հասան՝ յոգնած ու անօթի, շուտ մը դեսպաններ ու նամակներ փուլ-թացին Հայոց իշխանին ու անոր օգնու-թեան ու զթուլեանը ապաւինեցան 1190 թուականին: Այս բացառիկ օժանդակու-թեանց պատճառաւ էր որ Լեւոն Գերմա-նիոյ Հենրիկոս Զ. կայսեր կողմէ ստացաւ արքայական ականակուռ թագը ու Մա-կանը, պճնագարդ ծիրանին, ու Առիւծա-զարդ զրօշ մը, որ Հայկական Պետութեան պաշտօնական խորհրդանշանը կը նուիրա-գործէր: Ռուբինեաններէն առաջ Հայկա-կան զրօշին վրայ կ'երեւէին Արծիւ, Աղաւնի ու Վիշապ:

Լեւոն Երկրորդ Մեծն կարողութիւնը նը-ման, նշանաւոր գիտնականներու մեկենասը եղած էր, ու Հայ ազգը մտաւորական ու տնտեսական նախանձեղի բարձրութեան մը հասցուց: Կառուցանել տուաւ հասա-րակաց շէնքեր, մեծ եկեղեցիներ, ու վան-քեր, անկեղնոցներ ու հիւանդանոցներ, ու մեծ զարկ տուաւ վարժարաններուն:

Լեւոն Մեծագործի ռազմային կարո-ղութիւնները զրուստելու համար, յիշենք միայն որ Լեւոն ոչոր նշանաւոր պատե-րազմներ մղած է զանազան ազգերու ու վեհապետներու դէմ, ու միշտ ալ յաղթա-կան դուրս ելած է:

Հազիւ թէ կիլիկիոյ գահը գրաւեց, Լե-ւոն Բ. իր սահմանակից Մահմետական իշխաններէն կորզեց 72 բերդեր:

Առաջին անգամ յաղթեց թուրքմէննե-րու Ռուսդէմ Սուլթանին ու զինքը պա-տերազմին մէջ սպաննեց:

Երկրորդ արշաւանքով Լեւոն տիրեց Խաւրիա գաւառին ու չարաչար յաղթեց Բերիոյ և Դամասկոսի երկու զօրաւոր Սուլթաններուն, 1187 թուականին:

Լեւոն 1191 թուականին Անտիոքի ժա-ռանգական խնդիրներուն միջամուխ ըլլա-լով՝ իր հեղինակութեամբ Պեմունդ իշխանը ձերբակալելով Սիսի մէջ բանտարկեց:

Լեւոնին չորրորդ նշանաւոր գործն եղաւ 1203ին Անտիոքին տիրելը, երբ իր թոռը, Ռուբէնը, իշխանական գահը բազմեցուց:

Լեւոն նոյն տարին յաղթեց Բերիոյ Մե-

լիք-Էտ-Դահեր սուլթանին որ սարսափա-հար բռնեց նահանջի ճամբան:

Լեւոնի վեցերորդ նշանաւոր յաջողու-թիւնն եղաւ, Անտիոքի վերստին գրաւումը ու իր յաղթական մուտքը 1211ին, երբ վայելեց բոլոր ժողովուրդին մեծաշունգ պատիւները որոնք փողով, նուագարան-ներով և ցնծութեան երգերով Լեւոնը ա-ռաջնորդեցին Անտիոքի Սուրբ Պետրոս Եկեղեցին, ուր Պետրոս Պատրիարքը Լե-ւոնի հրամանաւ Ռուբէնը Անտիոքի իշխան անուանեց:

Անտիոքի նման միջազգային նշանաւոր քաղաքի մը մէջ հայկական այսպիսի փա-ռաւոր մուտքը իր տեսակին մէջ երկրորդն էր, որովհետեւ նախապէս, 83ին, Ն. Բ., Մեծն Տիգրան, Լեւոնէն 1294 տարիներ առաջ՝ հայ բանակով յաղթական մուտք գործած էր Անտիոքի մէջ ու անկից հա-լածելով Սելեւկեան հարստութեան վեր-ջին շառաւիղներէն, Անտիոքոս Եւսեբիոս թագաւորը՝ Անտիոքի փոխ-արքայ անուա-նեց իր հայ զօրավարներէն Բագարատը: Անտիոքի գրաւման առիթով, Մեծն Տի-գրան ու Մեծն Լեւոն, մասնաւոր զրամ-ներ կոխել տուած էին. Տիգրան Յունա-րէն, իսկ Լեւոն Լատիններէն արձանա-գրութեամբ: Երկու հայ վեհապետները զրաքներուն վրայ կ'երեւին արքայական ամէն շուքով պաճուճուած, թագով, քրա-միդով, վարսակալով և այլն: Տիգրանին զրաքներու Յունարէն արձանագրութիւնն էր.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΙΓΡΑ-
ΝΟΥ, այսինքն, «Արքաներու Արքային Տիգրանայ»:

Լեւոնի Լատինական զրաքներու ար-ձանագրութիւնն էր,

LEO DEI GRATIA REX AR-
MENIOR. այսինքն, «Լեւոն Աստուծոյ շնորհիւ Արքայ Հայոց»:

Լեւոնի Եօթներորդ քաջութիւնն եղաւ 1212ին Իկոնիոյ նշանաւոր Ազէտտին Գէյքաուզ Սուլթանին դէմ տարած փա-ռաւոր յաղթանակը: Այս Սուլթանը յան-կարճ Զատիկի տօնի օրերուն հայերն անար-

գելու համար կիլիկիա յարձակեցաւ՝ Լե-ւոնին դէմ գոռալով:

«Եթէ ինձի տուրք չտաս՝ Զատիկի տօ-նական օրերուն երկիրդ արիւնով պիտի լուամ»:

Լեւոն իր քաջ բանակով խոյացաւ թըշ-նամույն վրայ ու մեծ ջարդերով վտարեց թշնամիները հայկական սահմաններէն, ու մտնելով Սուլթանին պատկանած երկիր-ներուն մէջ, հարուստ աւարը ու գրաւած բազմաթիւ զէնքերը Ազգէտտինի դեսպան-ներուն ցուցնելով ըսաւ.

«Ըսէք ձեր Սուլթանին, որ ի պատիժ իր յովտրտանքներուն, եթէ հիմա ինձմէ պահանջած տուրքին կրկինը ինձ հատու-ցանէ՝ զինքը այսպէս պիտի հալածեմ»:

Լեւոն հիմա ալեւոր վիճակին մէջ, 1226ին, Իկոնիոյ նոյն սուլթանին դար-ձեալ յաղթեց, որ վերջապէս անկաւորեցաւ հաշտութիւն խնդրել Լեւոնէն:

Լեւոն խնամական կապեր հաստատած էր Եւրոպացւոց արքունիքներուն հետ: Իր քոյրը Տալիթան ամուսնացուցած էր Պերդրանտ ձիապոյտի իշխանին հետ:

Իր Ռիթա դուստրը 20,000 Բիւզանդա-կան ոսկիի օժիտով ամուսնացուց Բիւզան-դին զինի Յովհաննէս կայսեր հետ 1214ին:

Իսկ Փիլիպպինա քեռորդին ամուսնա-ցուց ուրիշ կայսեր մը՝ Նիկիոյ Թէոդոր Ա. Լասկարիսի հետ 1204ին, որ Ալեքս Գ. կայսեր փեսան էր:

Այս մեծ թագաւորը, հաւատարիմ իր հայկազնեան զարմի վսեմ կոչման ու ցե-ղային ասպնջականութեան, ի պատասխան Ֆրետերիկ Շիկամօրուս Գերման ձերուհի կայսեր թախանձանքներուն, օգնութեան կապեր թախանձանքներուն, օգնութեան փութաց սովէն մահամերձ խաչակիր բա-նակին, 1190ին, ու մեծ ընծաներով Գրի-նացի Գ. Կաթողիկոսին ու Ներսէս Լամբրո-զոր Գ. Կաթողիկոսին ու Ներսէս Լամբրո-զոր Գ. Կաթողիկոսին զիտնական Արքեպիսկոպոսին հետ նացի զիտնական գնաց կայսեր, որ Սելեւ-դիաւաւորութեան գնաց կայսեր, որ Սելեւ-դիա գետէն անցած պահուն ջուրի յոր-ձանքներուն զոհ գնաց:

Ֆրետերիկ Շիկամօրուսի մահէն վերջ մեծ պատիւներով ընդունած էր անոր Հեն-րիկոս որդին, Սուսպիոյ դուքսը ու Անգ-

ղիոյ Առիւծասիրտ Հոբեարտ թագաւորը, զոր առաջին անգամ ճանչցաւ այս բա-րեպատեհ առիթով:

Երբ Հոբեարտ Առիւծասիրտը կիպրոսի գրաւումը ամբողջացուց, մտադրեց իր ա-մուսնական հանդէսները սարքել կիպրոսի մէջ փոխանակ Երուսաղէմի ուր հարկ էր երկար սպասել, ու իր զեղանի նշա-նածին՝ Պերենկարիային բաղձանաց հա-մաձայն, ամուսնացաւ կիպրոսի Ամաթոս քաղաքին մէջ 1191 Մայիս 12ին, կի-րակի օրը, իսկ Պերենկարիա Անգղիոյ թագուհի օժուեցաւ Էվրէօի (Evreux) Լա-տին Եպիսկոպոսին ձեռքով:

Պատմական ու բացառիկ այս հանդէսին ներկայ էին բազմաթիւ իշխաններ ու Եւ-րոպացի աստիճանաւոր մեծ ասպետներ, որոնց մէջ կը նշմարուէին Երուսաղէմի գահազուրկ թագաւորը՝ Գուրտոն Լուսի-նեան ու Հայոց քաջ ինքնակալը Լեւոն «Մեծագործ»:

Մեր Լեւոնին վիճակուեցաւ սոյն ար-քայական ամուսնական հանդէսին կնքա-հայրն ըլլալու բացառիկ պատիւը, այս-պէս հայ պատմութեան փառաւոր զրուագ մ'ալ աւելնալով Միջազգային պատմա-կան դէպքի մը բարեպատեհ իրականու-թեան հետ:

Լեւոն ամենուն սիրելի եղաւ: Զինքը սիրեցին թէ Քրիստոնեայ Պապը և թէ Մահմետական Խալիֆան: Ան զինակցեցաւ կարնոյ Տուրքիլ շահին հետ, ու պաշտ-պանեց Իկոնիոյ Ղիաթէտտին Սուլթանը ընդդէմ իւր եղբոր՝ որ կը կոչուէր Ռիւ-նէտտին: Այս Իկոնիոյ Սելճուքեան Սուլ-թանը, ամենաջերմ ընդունելութիւնն ու ապահովագոյն ապաստանը գտաւ Հայոց Մեծագործ Արքային քով, որ հին հայ պատմական թագաւորներու բարոյական բարձր նկարագրին շարունակութիւնն էր:

Մեծ Հայոց երկու նշանաւոր թագա-ւոր — Արտաշէս Ա. ու Տիգրան Մեծ — նոյն ազնուութեամբ փայլած են պատ-մութեան մէջ, առաջինը ապաստան՝ տա-լով Աննիրադին, իսկ երկրորդը՝ պաշտ-պանելով Եւպատոր Միհրդատը:

Ղիաթէտտին Սուլթանը երբ իր եղբոր-
մէն հալածական փախաւ հայկական թա-
գաւորութեան սահմաններէն ներս, Լեւոն
Բ. մեծ պատուով զինքը զիմաւորեց, և՛ ըսէ
նշանաւոր իպե-էյ-Պիտի պատմաբանը, իր
«Սելճուքեան պատմութեան» մէջ, ուր կը
գրէ հետեւեալ տողերը.

«Հայոց Լեւոն թագաւորը —
մեծ պատուով և փառքով զիմաւորեց
զինքը, ինչպէս մէկը՝ որ զոչալ ջուրի
ծարաւցած է, և ինչպէս ծոմապահ՝ որ
պայրամի ամսուն հասնիլ կը ցանկայ: Երբ
աչքին ներկայացաւ Սուլթանին վրանը՝
ծիէն իջաւ, զնաց համբուրեց Սուլթանին
ձեռքը, յարգանքով և մեծարանքով բա-
րեմաղթութիւններ ըրաւ...»:

Պէտք ենք միշտ գիտնալ թէ, օտար ազ-
գերու մօտ Լեւոնի նման ազնիւ տիպար-
ները հազուագիւտ են:

Լեւոն երկրորդ, իր կեանքի վերջին
օրերուն, հանգիստ էր սրտով, որովհետեւ
ընդարձակ պետութիւն մը պիտի ձգէր իր
պատուական ազգին:

Հայկական թագաւորութեան սահման-
ներն էին. Արեւելքէն՝ Եփրատ գետը, Հիւ-
սիսէն՝ Սալամանթա գետը, Արեւմուտքէն՝
Կալիկազնոս գետն ու Միջերկրականը,
Հարաւէն՝ Միջերկրականն ու Սուլթան
Սուն, որուն վրայ կը գտնուէին երեք գեղե-
ցիկ քաղաք, Հոմիլիա, Այնթապ ու Խոսու:

Զօրաւոր ու բարեկարգ պետութեան մը
հիմնադիրն եղած էր ան, ու առաջին ան-
գամ ինքն էր որ եւրոպական յառաջադի-
մութիւնները մտցուցած էր Հայկական
պետութեան մէջ:

Իրեն ժառանգ նշանակեց զգեցիկ ու
կիրթ Զապել դուստրը, որուն համար դաս-
տիարակ կարգած էր Սիր Ատան մեծ իշխա-
նը: Այս գիտնական իշխանը Սելեւկիայէն
մինչեւ Կալսոնոսոս երկարող ընդարձակ գե-
տիններուն վրայ, ունէր բազում բերդեր
ու գաւառներ, որոնք իր անունով կո-
չուեցան «Աշխարհ Սիր Ատանայ»:

Հասած էր Լեւոնի մահուան օրը՝ 1219
թուականի Մայիս ամսոյ մէկը:

Լեւոն վարակուած էր «արքայացաւ»

ըսուած հիւանդութեամբ (Podagre), ու
հիւանդ պառկած էր Սիս մայրաքաղաքին
մէջ: Կաթողիկոսը, հայ իշխանները ու հայ
մեծամեծները շրջապատած էին մահուան
անկողինին շուրջ, ու դառնապէս կ'ար-
տասուէին մահամերձ թագաւորին թան-
կազին կեանքը՝ որ մարելու վրայ էր:

Լեւոն արքան մինչեւ վերջին վայր-
կեանք խօսեցաւ անոնց հետ, ու կը խրա-
տէր զիրենք որ համերաշխ ապրին, սէր
ու միութիւն ունենան, ու միշտ հաւատա-
ւոր մնան իրեն յաջորդին, որ իր դուստրը
Զապելը պիտի ըլլար:

Ներսէս Լամբրոնացիին բարեկամ՝ Տէր
Գրիգոր իմաստուն վարդապետը մօտեցաւ
մահամերձ թագաւորին ու խոստովանե-
ցուց զինքը, ու յետոյ իր շրթունքներուն
մօտեցուց Սուրբ Հաղորդութեան Խորհուր-
դը՝ իրեն յետին թոշակ, ու հեռացաւ
Լեւոնի քովէն:

Լեւոն փափաք յայտնած էր իր ձեռա-
կերտ Ակներ վանքին մէջ թաղուելու:
Պատմութեան մէջ քիչ թագաւորներու վի-
ճակուած է նման խաղաղ ու փառաւոր մահ:

Անոր կեանքը փառքի ու յաղթանակ-
ներու շրջան մը եղած էր, իսկ մահը
նուիրագործուած էր փառքերով, ու շրջա-
պատուած իր սիրելիներով: Լեւոն հոգին
աւանդեց Մայիս մէկին, Կիլիկիոյ դաւա-
րազարդ ու ծաղկալիլ ամենասիրուն եղա-
նակին, 1219 թուականին:

Նորին Սուրբ Օծութիւնը, վեհափառ Տէր
Յովհաննէս կաթողիկոս՝ շրջապատուած
հայ Արքեպիսկոպոսներով, Եպիսկոպոս-
ներով, Վարդապետներով ու բազում քա-
հանաներով որոնց կը հետեւէին հայ բոլոր
իշխաններն ու սգակիր ժողովուրդը, կա-
տարեց յուղարկաւորութեան փառաւոր
հանդէսը, ու Լեւոն Մեծագործը թաղեց
Սոյ մէջ: Գերեզմանին վրայ կանգնեցին
փառաւոր շիրիմ մը, բայց իր սիրտը պա-
հեցին Ակներ վանքին մէջ, համաձայն մա-
համերձ արքային վերջին բաղձանքին:

Կիլիկիոյ ծանօթ պատմիչը հետեւեալ-
ները կ'աւանդէ Լեւոնի մահուան մասին.

«... Մինչդեռ էր թուական ՈԿԸ (1219)

պատահեաց ախտ հիւանդութեան թագա-
ւորին Լեւոնի, ուստի և մեռան իսկ: Եւ
մինչդեռ կենդանի էր, եկին առ նա իշ-
խանքն իւր հանդերձ կաթողիկոսին Տէր
Յոհաննիսի, և իրրեւ ծանեաւ զինքն թէ
փոխելոց է յաշխարհէս, հրամայէր հանել
զինքն ի Սոյ՝ և տանել ճանապարհաւ
Ակներոյն, զոր ինքն էր շինեալ, զի յոր-
ժամ մեռցի անդ տարեալ թագեացեն զնա:
Եւ ի ճանապարհին կոչէր զամենեան և
խրատէր զնոսա, անքակտելի մնալ ի սէր
միմեանց, և արիագոյն՝ ի պահ աշխարհին,
և անարատ հաւատ պահել տղայ դստերն
իւրոյ Զապելի, զոր թողոյր ժառանգ տէ-
րութեան իւրոյ:

«... Եւ ապա սկսաւ զելիցն իւր ի կեն-
ցաղոյս՝ հոգով ըստ պատշաճի, և զմար-
մինն հանգուցանել ի սուրբ ուխտն Ակ-
ներն: Եւ կոչէր զսուրբ վարդապետն Գրի-
գոր և խոստովանէր զյանցանս իւր, և
դաւանէր զխոստովանութիւն ուղղափառ
հաւատոյն. և ընկալեալ զհաղորդութիւն ի
ձեռաց սուրբ վարդապետին՝ զոհանալով
զՏեառնէ. և էր Մայիս ամսոյ մին:

«... Եւ իրրեւ փոխեցաւ ի Քրիստոս
բարի խոստովանութեամբ՝ սահմանեցին
այսպէս, զի հանցեն զփորոտին և տարցեն
յԱկներն, և զմարմինն տարցեն ի Սիս,
և տապանաւ հանգուցեն յեկեղեցւոյ իւ-
րում: Որոյ ողորմեսցի Տէր Աստուած, և
թողցէ զյանցանս նորա»:

Լեւոն Մեծագործը, իր խոհուն ու իմաս-
տուն իշխանութեամբը, հայ ազգը պայ-
ծառացուցած էր ամբողջ երեսուն և երեք
տարիներ:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՐԿԱՐԻՆՅԱՆ
ՆԻԿԻՍԻԱ (Կիպրոս)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԱՐՁԱՅԵԱՆ ՄԸ

Ֆիլիքեցի. — Տարւոյս Մայիս 10ին Միլանոյի «Pro Patria» մարգագաշտին մէջ տեղի ունե-
ցաւ Խտալիոյ թեթեւ դասակարգի ծանրութիւն բարձրացնելու ախոյեանութեան մրցումը:
«Pro Patria» մարգական խումբին մէջ, որ Խտալիոյ ամենագորաւոր խումբն է՝ և որ իր
չարքերուն մէջ կը հաշուէ համաշխարհային ախոյաններ՝ կը գտնուի նաեւ Պ. Ստեփան Սրապեան,
որուն յաղթութիւններուն լուրը ժամանակին հայ թերթերուն մէջ արձագանգ գտաւ:
Մայիս 10ին Պ. Ս. Սրապեան փայլուն արդիւնքով մը կը շահէր Խտալիոյ թեթեւ դասա-
կարգի ծանրութիւն բարձրացնելու ախոյեանութեան տիտղոսը: Հայ մը ի յայտ բերաւ մեր ազգին
Ֆիլիքեական ուժին կշիռը, իր ազգակիցներուն կուրծքը ուռեցնելով հպարտութեամբ:
Խտալիոյ նման երկրի մը մէջ, ուր մարմնակրթութիւնը իր պաշտամունքին հասած է՝ կա-
րելի է դիւրութեամբ չափել այս յաղթութեան տարողութիւնը:
Հոն բազմութիւնը անկեղծօրէն ծափահարեց զանիկա և մրցակիցներ անոր ձեռքը սեղմեցին
շնորհաւորելով անվիճելի յաղթանակ մը:
Եթէ չենք սխալիր՝ առաջին անգամն է որ Խտալիոյ ախոյեաններուն կազմին մէջ կը գտնուի
Հայ մը, յանձին Պ. Ս. Սրապեանի:
Խտալիոյ թեթեւ դասակարգի ծանրութիւն բարձրացնելու նոր ախոյեան Պ. Ս. Սրապեան
ծնած է Կէյվէյի Միջագիւղը 10 Յունուար 1908ին. նախկին սան Վենետիկոյ Միլիթարեան Հայրե-
ւոն, և յետոյ շրջանաւարտ որպէս հիւսուածեղէնի մասնագէտ (Perito tessile) Միլանոյի Խտա-
լական վարժարանէն:
Ահաւասիկ իր արդիւնքը. — աջ ձեռք՝ 77, 50 քիլոյ — ձախ՝ 77 քիլոյ — Զոյգ ժամա-
նակով՝ 108, 50 քիլոյ: Մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները Պ. Ս. Սրապեանի:
Ա.